בס"ד, כ"ו חשוון התשפ"ז

בכורות מ"ט – ספק בכורות, זמן הפדיון, קדימות ושיעור הסלע

שאלות:

1. בנו של עידו מת ביום השלושים ללידתו. האם עידו צריך לפדות אותו?

פדיון כשהבן מת ביום שלושים

המשנה אומרת שאם הבן מת בתוך שלושים יום, הכהן מחזיר את הפדיון שקיבל, ואם מת אחרי שלושים יום, האב חייב לתת גם אם עוד לא נתן. אם מת ביום שלושים עצמו הוא כיום שלפניו, ולכן הכהן מחזיר. **רבי עקיבא** חלק במקרה הזה ואמר שאם האב נתן כבר, הכהן לא מחזיר, ואם לא נתן, הוא לא נותן, כי זה ספק.

הגמרא שואלת מה הטעם של **חכמים**, ועונה שהם לומדים בגזירה שווה "חֹדֶשׁ" "חֹדֶשׁ": בפדיון לדורות כתוב "וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה", ובפדיון הבכורות במדבר "מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמָעְלָה", ו"וָמָעְלָה" משמעו אחרי שלושים יום, ולכן ביום שלושים הוא עוד לא חייב.
רבי עקיבא מסופק: "וָמָעְלָה" נכתב גם בערכין ("וְאִם מִבֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וָמַעְלָה") וגם בבכורות במדבר, ושני כתובים הבאים כאחד לא מלמדים למקום אחר. לכן ייתכן שאי אפשר ללמוד מהם לפדיון לדורות, ויום שלושים כיום שלאחריו. מאידך ייתכן שהכלל נאמר רק למקומות אחרים, ואילו פדיון לדורות הוא מאותו עניין ממש של הבכורות במדבר ולכן כן לומדים ממנו, ויום שלושים כיום שלפניו.
רב אשי אמר שלעניין אבלות כולם מודים שוולד שמת ביום השלושים נחשב כנפל ולא נוהגים אבלות, כי **שמואל** אמר שהלכה כדברי המיקל באבל.

2. אורי נתן כסף לפדיון ביום העשרים ללידת בנו. האם בנו פדוי?

פדיון בכור לפני שלושים יום

המשנה הבאה אומרת שאם האב מת בתוך שלושים יום, הבן בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה, כי אנשים לא רגילים לפדות לפני שלושים. ואם האב מת אחרי שלושים יום, הבן בחזקת שנפדה, עד שיאמרו לו שלא נפדה.

הגמרא מביאה מחלוקת על פדיון לפני שלושים יום: **רב** אמר שהבן פדוי, ו**שמואל** אמר שלא. כולם מסכימים שאם האב אמר "מעכשיו הבן פדוי", הבן לא פדוי, כי אין עדיין חיוב פדיון, ושאם אמר שהפדיון יחול אחרי שלושים יום והמעות עוד קיימות, הבן פדוי.

המחלוקת היא כשהאב אמר שהפדיון יחול אחרי שלושים יום והמעות כבר אבדו. **רב** סובר שהבן פדוי, כמו קידושין שבהם הגבר נותן כסף לאשה ואומר "התקדשי לאחר שלושים יום", והמעות אבדו, והיא מקודשת. **שמואל** סובר שאצל קידושין הוא יכול לקדש מעכשיו, אבל פדיון הבן אי אפשר מעכשיו. והלכה כ**שמואל**, אף על פי שבדרך כלל הלכה כ**רב** באיסורים וכ**שמואל** בממונות.
הגמרא מקשה על **שמואל** משתי משניות שמשמע מהן שפדיון לפני שלושים מועיל, מהמשנה

שאומרת שאם הבן מת בתוך שלושים הכהן מחזיר, ומכאן שאם לא מת הבן פדוי, ומהמשנה שכשהאב מת בתוך 30 הבן בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה, ומכאן שאם יביא ראיה הוא פדוי! ועונה ששתיהן מדברות כשהמעות עדיין קיימות.
הגמרא מספרת ששונה המשניות שנה לפני **רב יהודה** "הפודה את בנו בתוך שלושים יום בנו פדוי", ו**רב יהודה** אמר לו ש**שמואל** אמר שלא, וההלכה כאן היא כ**שמואל**.

3. יונתן לא נפדה בילדותו, וגם בנו הבכור עוד לא נפדה. את מי יפדה קודם?

פדיון עצמו ופדיון בנו

המשנה גם אומרת שמי שצריך להיפדות בעצמו וגם לפדות את בנו, הוא קודם לבנו, ו**רבי יהודה** אמר שבנו קודם, כי מצוות הפדיון של האב הייתה מוטלת על אביו, הסבא, ומצוות פדיון הבן מוטלת עליו.
רבי ירמיה אמר שכשיש לו רק חמישה סלעים, כולם מודים שהוא קודם, כי המצווה שלו עצמו עדיפה. הם נחלקים כשיש לו חמישה סלעים בני חורין, וחמישה סלעים בנכסים שהיו של אביו והוא כבר מכר אותם.
רבי יהודה סובר שחוב פדיון שכתוב בתורה הוא כמו חוב בשטר, ולכן הכהן גובה את פדיון האב עצמו מהנכסים שנמכרו, שמשועבדים לכהן לחוב הפדיון עוד מתקופת אביו, והאב פודה את בנו בבני החורין, כי הנכסים לא השתעבדו לפדיון בנו, שנולד אחרי המכירה.
ו**חכמים** סוברים שהחוב הוא כמו הלוואה בעל פה, שלא נגבית מנכסים שנמכרו, ולכן המצווה שלו עדיפה: אם ישתמש בבני החורין לבנו, לא יוכל להיפדות, והוא פודה את עצמו בהם.

4. נועם פודה את בנו הבכור. כמה עליו לשלם לכהן?

שיעור חמשת הסלעים

המשנה הבאה אומרת שחמשת סלעי פדיון הבן הם "במנה צורי", המטבע של צור. וככה גם שלושים סלעים של עבד ששור המית, חמישים של אונס ומפתה ומאה של מוציא שם רע: כולם בשקל הקדש במנה צורי. את כולם משלמים בכסף או בשווה כסף, חוץ ממחצית השקל השנתית למקדש, שצריכה להיות מטבע.

הגמרא מפרשת את שיעור "מנה צורי": **רבי אסי** אמר שהוא מנה שיוצא במדינת צור, **רבי אמי** אמר שסלע צורי הוא דינר ערבי, ו**רבי חנינא** אמר שיש לתת חמישה סלעים ישנים של סוריא (תוספות), שבדינר זהב גדול אפשר לקנות שמונה מהם.

והגמרא תמשיך לדון בשיעור הסלע בדף הבא.